

Begrijpen met je handen

Annet Weterings en Sabine Plamper maakten een inspirerend boek over hoe kinderen ontdekken, onderzoeken, proberen, creëren en leren. In vijf afleveringen geven we je in tekst en beeld een voorproefje van dit boek.

HOE LEID JE KINDEREN IN HUN *concentratie?*

TEKST ANNET WETERINGS, SABINE PLAMPER

In de vorige afleveringen uit deze serie lazen we over je terughoudend opstellen, bewust materialen kiezen en een uitnodigende sfeer creëren. Het derde artikel werd afgesloten met de woorden: Als je aan drie voorwaarden hebt voldaan, kun je dan achterover leunen, gaat de rest dan vanzelf? Of moet er meer gebeuren om kinderen geconcentreerd dóór te laten werken? In dit stuk lees je wat je doet om kinderen in hun concentratie te leiden, en hoe kinderen die concentratie zó lang vasthouden dat ze in een *flow* raken.

Kleine groepen

Om te beginnen is werken in kleine groepen bevorderlijk voor de concentratie. Hoe jonger de kinderen, hoe kleiner het groepje. Oudere kinderen die regelmatig de mogelijkheid krijgen vrij te werken, kunnen steeds zelfstandiger en in grotere groepen werken. Bij heel jonge kinderen is een groepje van vier tot zes ideaal. Meer kinderen kan, maar dat gaat ten koste van de individuele begeleiding.

Weinig praten

Het gezegde 'praten is zilver, zwijgen is goud' gaat vaak op. Zelf zo weinig mogelijk praten is goed voor de concentratie van kinderen. Al ben je nog

FOTO SABINE PLAMPER

Dit meisje is heel afwachtend. Ze kijkt rond en begint pas na ongeveer tien minuten met tekenen. Door haar zonder veel woorden af en toe een mooie stift toe te schuiven, krijgt ze aandacht, maar wordt ze niet opgejaagd om snel te beginnen.

zo enthousiast, overdonder kinderen niet door te veel en te luid te praten. Daarnaast is het belangrijk dat je kinderen niet overvalt met de vraag: 'Wat maak je?', want kinderen weten vaak gewoonweg nog niet waar hun

spoor ze naartoe leidt. Ook een goed bedoeld compliment als 'wat mooi!' leidt kinderen af. Zo leg je ook de nadruk op het resultaat, niet op het proces. Door terughoudendheid geef je kinderen bovendien onderling meer

ruimte voor interactie. Ze leren veel van elkaar door naar elkaar te kijken en met elkaar te praten.

Laat ze de kat uit de boom kijken en dingen uitproberen. Verlegen kinderen laat je gewoon toekijken, het is aan hen om het initiatief te nemen. Misschien doen ze *nu* nog niet mee, maar een volgende keer wel. Bij regelmatig themavrij werken groeit het vertrouwen in de volwassene, de ruimte en het materiaal vanzelf. Zo gaan kinderen zich steeds vaker en beter uiten.

Elk tempo is goed

Sommige kinderen concentreren zich niet langer dan tien minuten, andere - even oud - een uur of langer. Dat is niet afhankelijk van leeftijd. Hoe lang kinderen geboeid zijn, hangt sterk af van het materiaal dat ze krijgen. Baby's zijn met verf vaak niet zo lang achter elkaar te boeien, maar wel met tien eenvoudige wc-rollen om torens mee te bouwen en om te gooien. Een uur kunnen ze ermee bezig zijn. Jaag kinderen niet op.

Is een kind als eerste klaar? Dan is het aan de volwassene om het kind te verleiden dóór te werken met ander materiaal of gereedschap. Of om iets nieuws te beginnen. Maar zoals dat gaat met verleiden: als het niet lukt, lukt het niet...

Onwennigheid in het eerste kwartier

Let op! Juist het eerste kwartier is heel belangrijk, dan moet het gebeuren. Je heet de kinderen welkom, zorgt dat ze zich prettig voelen en uitgenodigd om aan de slag te gaan. Sommige kinderen

FOTO JACQUELINE KOCK, KINDERCENTRUM MAURITSKADE

De jongen links in beeld wordt niet uit zijn concentratie gehaald, terwijl het kind rechts (nog een heel klein beetje zichtbaar) net onopvallend een nieuw verfbakje aangereikt krijgt. Zo kunnen ze in de *flow* blijven werken.

gaan húp, van start en nemen andere daarin mee. Een verlegen kind vraagt terughoudendheid van de volwassene. Laat zo'n kind zichzelf zijn en nodig het voorzichtig uit, met weinig woorden en niet te veel persoonlijke aandacht. (Te) veel aanmoediging zorgt ervoor dat een verlegen kind zich opgejaagd, onprettig of zelfs onveilig voelt. Ook ondernemende kinderen zullen niet allemaal onmiddellijk met de materialen bezig gaan. Dat is normaal. Ze moeten even wennen aan een nieuwe situatie. Gun ze de tijd om te kijken naar andere

kinderen die wel bezig zijn. Misschien doen sommige kinderen pas na een halfuur uit zichzelf mee.

Van elementair tekenen naar andere materialen

Om geconcentreerd te raken, is tekenen en schilderen een goed middel. Wil je *feeling* krijgen met hoe je kinderen zich laat concentreren, begin daar dan altijd mee. Dan kun je daarna overgaan op iets anders. Tekenend is een heel basale manier van 'sporen maken', waar ieder kind, zonder aanwijzingen, mee kan starten. Geef geen opdrachten, maar zorg wel voor verschillende tekenmaterialen als zwarte *fineliners*, aquarelpotloden met een glaasje water, en dikke en dunne viltstiften.

Het is prachtig om te zien dat kinderen lang geconcentreerd blijven als ze van klein naar groot werken. Kinderen die eerst op kleine vellen tekenen, zitten er vaak na een halfuur zo 'in' dat ze daarna ook op groot formaat willen schilderen. >

EXTRA TIPS

- Richt je op de zintuigen: 'Hoor/zie/voel/proef/ruik jij ook dat ...?'
- Doe een suggestie: 'Wil je ook nog ...? Wil je misschien ...?'
- Daag ze uit: 'Hoe zou het zijn als je ...?'
- Zet aan tot het oplossen van een probleem: 'Waarmee zou je dat kunnen maken?'
- Focus op het materiaal: 'Dat voelt zeker heel zacht?'
- Blijf erbij zitten als een kind ergens moeite mee heeft.

UIT: MARIANNE DE VALCK, AANDACHT VOOR SPELEN (UITGEGEVEN DOOR REED BUSINESS)

Dan lijkt het alsof ze pas echt beginnen. Je kunt ook na een halfuur tekenen iets heel anders aanbieden, bijvoorbeeld zoutdeeg, of papier-maché. Kinderen staan nu open voor iets nieuws. Sommigen kiezen er uit zichzelf voor om weer terug te gaan naar de teken-tafel, waar ze opnieuw op kleine velletjes papier gaan tekenen. Dat is een compliment aan jou: kinderen volgen hun intuïtie. Ze voelen zich door beide materialen aangesproken en de afwisseling werkt juist verfrissend.

Concentratie vasthouden

Om kinderen hun concentratie vast te laten houden, kijk je goed waarmee en hoe ze bezig zijn. Laat ze in die flow doorwerken, en toon je intussen heel betrokken. Als ze uitgekeken lijken, reik je ze zwijgend nieuwe vellen papier aan, ander materiaal of meer van hetzelfde. Trek je terug zodra je ziet dat ze weer goed bezig zijn, laat ze vooral tot zichzelf komen, maar blijf waakzaam. Geef ze opnieuw de tijd om feeling te krijgen met het materiaal. Dat kan eenvoudig knippen, tekenen met een bijzondere stift, of vormgeven met draad zijn.

Oordeelvrij

Kinderen oordeelvrij begeleiden betekent dat je je niet druk maakt over wat het gaat worden, maar dat je de omstandigheden voor kinderen zó maakt dat ze aan het werk gaan en blijven. Het doel is onderzoekend en ontdekkend bezig zijn en daardoor te leren, niet of iets mooi is.

Positieve feedback geven is een goede manier om kinderen vertrouwen te geven in wat ze doen, en je geeft er geen oordeel mee

FOTO JACQUELINE KOCK, KINDERCENTRUM MAURITSKADE

Als de begeleider niet tussenbeide komt, leren kinderen veel van elkaar. De jongen rechts kijkt gefascineerd hoe het meisje naast hem de materialen aan het onderzoeken is. Misschien gaat hij zo ook naar bakjes met verf vragen ... of verder kijken wat het meisje ontdekt.

Voor veel volwassenen blijkt dit het moeilijkste onderdeel van het begeleiden. Omdat we zo gewend zijn 'mooi' te zeggen, is het bijna een reflex. Kinderen vragen ook vaak om bevestiging: 'Mooi hè?' Logisch, ze worden voortdurend zo gewaardeerd. Zo'n vraag zou je met een tegenvraag kunnen beantwoorden: 'Vind jij het goed zo? Ben jij tevreden?' Of: 'Het hoeft niet mooi te zijn.' Stel zo weinig mogelijk vragen als een kind verdiept is in zijn bezigheid.

Doe je het toch, wees dan voorzichtig met vragen die over zijn werk gaan, want je stuurt het kind snel in een bepaalde richting. Of het krijgt het gevoel dat je hem niet begrijpt. Positieve feedback geven is een goede manier om kinderen vertrouwen te geven in wat ze doen, en je geeft er geen oordeel mee. Dat doe je door bijvoorbeeld te zeggen: 'Wat ben je hard aan het werk', of 'Wat kun jij goed knippen!' <

HET BOEK

Begrijpen met je handen/
Een andere kijk op kind en creativiteit, door Annet Weterings en Sabine Plamper, is een uitgave van Reed Business Education.
ISBN 978 90 35235243.
Prijs € 25,95.
Bestellen kan op
www.reedbusinesseducation.nl